

The ideal time interval between marriage and the birth of the first child from the perspective of Iranian youth

Mohammad Torkashvand Moradabadi^{1✉}, Foroogh Jamshidi Zarmehri², Milad Rashidi Meybodi³, Morteza Rajabinezhad⁴

1. Corresponding Author, Associate Professor in Demography, Department of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran. E-mail: m.torkashvand@yazd.ac.ir
  2. PhD Candidate in Demography, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran. E-mail: f.jamshidi@stu.yazd.ac.ir
  3. PhD Candidate in Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran. E-mail: milad131rashidi2000@gmail.com
  4. PhD Candidate in Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran. E-mail: rajabinezhad@stu.yazd.ac.ir
-

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article type:
Research Article

This study sought to examine the optimal time interval between marriage and the birth of the first child among Iranian youth prior to their initial marriage, and to identify the factors that influence this interval. Considering the growing evidence of delayed reproduction in Iran, analyzing the patterns and determinants of this interval is crucial, as it serves as a fundamental factor influencing demographic behavior. Secondary analysis of the 2017-2018 National Marriage and Divorce Survey (National Civil Registration Organization). Sample: 8,341 individuals in their initial marriage, selected through a quota sampling technique. Data were gathered via a researcher-designed questionnaire and analyzed utilizing SPSS-27 software.

Multivariate analysis indicated that the inclination towards early reproduction was more prevalent among men, older individuals, those with lower educational attainment and income levels, individuals of Arab ethnicity, Sunni Muslims, and residents of less developed provinces. In contrast, women, younger people, people with higher education and income, people of Persian ethnicity, and Shia Muslims preferred to delay childbearing for 3 to 5 years or more.

Iranian youth persist in viewing a 1–2-year interval as optimal; nonetheless, structural and attitudinal factors tend to influence actual behavior towards postponement. The disparity between ideal preferences and actual behavior constitutes the primary challenge for population policies. Accordingly, policies should shift from mere encouragement to removing barriers and implementing regionally targeted cultural programs to help lift the fertility rate from its current very low level.

Keywords:
*Childbearing,
Ideal Marriage
Until the Birth of
the First Child,
Youth, Marriage,
Iran.*

Cite this article: Torkashvand Moradabadi, M., Jamshidi Zarmehri, F., Rashidi Meybodi, M., & Rajabinezhad, M. (2023). The ideal time interval between marriage and the birth of the first child from the perspective of Iranian youth. *Population Journal*, 30(124), 139-161.

Extended Abstract**Introduction**

In recent years, fertility rates in numerous civilizations, including Iran, have fallen below replacement level (fewer than 1.5 children). A significant factor contributing to this trend is the postponement of family formation, especially the growing lacuna between marriage and the birth of the first child (Abbasi-Shavazi et al., 2020). This postponement initially lowers the overall fertility rate and ultimately influences the completed family size (Mehrjoo et al., 2014; Razaghi-Nasrabad et al., 2019). Having the first child at an earlier age and soon after marriage elevates the probability of subsequent births, whereas delaying childbirth is linked to intentions of having only one child and reduced fertility. Beyond demographic consequences, this phenomenon reflects broader sociocultural changes, including the weakening of traditional fertility norms and shifting individual preferences (McDonald et al., 2015). Given Iran's below-replacement fertility rate (Statistical Center of Iran, 2020), analyzing the marriage-to-first-birth interval and its determinants is crucial for effective population policy development.

Methodology

This quantitative research employed secondary analysis of Iran's National Survey of Marriage and Divorce (2017–2018), conducted by the National Organization for Civil Registration. The sample comprised 8,341 youthful individuals entering their first marriage nationwide (excluding Tehran), selected through quota sampling. Data were collected using a researcher-developed questionnaire encompassing demographic, social, and economic variables. The dependent variable was the "ideal time interval between marriage and first birth," while the independent variables encompassed gender, age, education, income, ethnicity, and individual or family characteristics. Analyses conducted using SPSS-27 utilized descriptive statistics alongside inferential techniques, including chi-square tests and negative binomial regression. Validity was verified in accordance with official census data.

The dependent variable "ideal time interval between marriage and first birth" exhibited a non-normal distribution characterized by skewness and kurtosis. Bivariate chi-square tests employed a classified version. Multivariate analysis employed negative binomial regression (instead of Poisson) owing to the variable's count-based, discrete characteristics and the presence of overdispersion (variance exceeding the mean).

Findings**Descriptive Findings**

The sample of 8,341 young individuals entering first marriage showed men dominating ages 20–39 and women ages 10–19. Most had 1–4 siblings, over 92% were Shia, and 87.4% lived in urban areas. Employment was highly gendered (89.5% men vs. 25.6% women employed; women more often housewives, students, or unemployed). Family income was predominantly 1–2 million tomans, and Persian ethnicity was most common (46.6%).

Inferential Findings

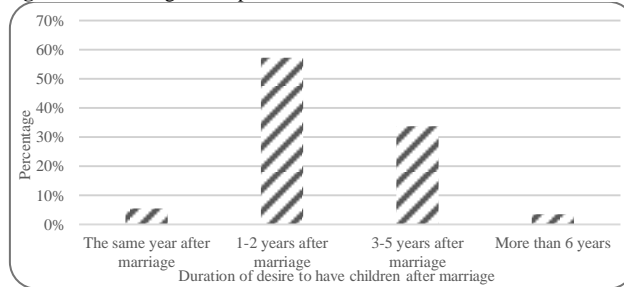
Overall, 57.3% favored having their first child 1–2 years after marriage, while 33.7% preferred a timeframe of 3–5 years. Men, elderly respondents, individuals with more siblings, those with lower levels of education and income, Arabs/Baloch, and Sunnis preferred shorter intervals. Conversely, women, individuals with higher levels of education, those with greater incomes, respondents identifying as Persian, Turkish, or Kurdish, and Shia adherents favored extended delays. Provincially, Hormozgan, Ilam, and Kerman favored immediate fertility, whereas Hamadan, Markazi, and Kurdistan preferred an interval of 3 to 5 years. Multivariate ordinal regression analysis confirmed significant influences of age (with older respondents favoring shorter intervals), education and income levels (higher levels correlated with longer intervals), female gender, Shia religion, and ethnicity (Persian, Turk, and Kurd groups associated with longer intervals; Turkmen, Baloch, and Arab groups linked to shorter intervals). The model demonstrated a strong fit.

Table 1- Duration of respondents' desire to have children after marriage

Duration of desire to have children after marriage		
	Frequencies	Percentage
The same year after marriage	434	5.5
1-2 years after marriage	4526	57.3
3-5 years after marriage	2662	33.7

Duration of desire to have children after marriage		
	Frequencies	Percentage
More than 6 years	275	3.5

Figure 1. Percentage of respondents' desire to have children after marriage

Conclusion and Discussion

The optimal interval between marriage and first childbirth among Iranian adolescents is one to two years, favored by 57% of respondents. This ideal is shorter than the actual intervals of 2.7–3.2 years documented in previous research, highlighting a significant disparity between ideal and observed behavior. This gap arises from structural barriers such as economic constraints, housing shortages, and employment instability, combined with attitudinal changes toward individualism and career focus. These patterns endorse Becker's 1981 opportunity cost theory and Van de Kaa's 1997 framework of the second demographic transition.

Higher levels of education and income, especially among women, are associated with longer preferable intervals, aligning with human capital theory and supported by research from both domestic and international sources. Older respondents prefer shorter intervals as biological compensation, while younger individuals postpone childbearing to focus on education and career development, consistent with the life-course theory advanced by Huinink and Kohli in 2007.

Ethnic and religious differences are pronounced: Arab, Baloch, Turkmen, and Sunni respondents prefer intervals under 2 years due to traditional norms, while Persian, Turk, and Kurd respondents favor longer delays linked to greater urbanization and education. Provincial patterns correspond to development levels, with Tehran experiencing the longest delays exceeding six years, while border provinces demonstrate the shortest intervals.

The findings indicate that Iran is undergoing a demographic transition characterized by the continued prevalence of the traditional 1–2-year ideal; however, structural limitations and changing attitudes contribute to actual delays. To close this gap and raise fertility, policies must eliminate barriers through early-marriage housing and financial support, maternal job security, expanded childcare, and region-specific cultural programs, thereby transforming the 1–2-year ideal into prevalent behavior.

Acknowledgments

This article originates from the research project titled "Investigating the Factors Influencing the Optimal Number of Children among Iranian Youth (2017–2018)," funded by grant code 4031684 and supported by the Iran National Science Foundation (INSF). We earnestly express our gratitude and appreciation to the Foundation for its invaluable support.

فاصله زمانی ایدئال تا تولد فرزند اول از نگاه جوانان ایران^۱ محمد ترکاشوند مرادآبادی^{۱*}، فروغ جمشیدی زرمهری^۲، میلاد رشیدی مبینی^۳، مرتضی رجیبی نژاد^۴

۱. نویسنده مسئول، دانشیار جمعیت‌شناسی، گروه جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. رایانامه: m.torkashvand@yazd.ac.ir
۲. دانشجوی دکتری جمعیت‌شناسی، گروه جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. رایانامه: f.jamshidi@stu.yazd.ac.ir
۳. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. رایانامه: milad131rashidi2000@gmail.com
۴. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. رایانامه: rajabinezhad@stu.yazd.ac.ir

اطلاعات مقاله   چکیده

نوع مقاله:

علمی-پژوهشی

این پژوهش با هدف بررسی فاصله زمانی ایدئال از ازدواج تا تولد اولین فرزند در میان جوانان ایرانی در شرف اولین ازدواج و شناسایی عوامل مؤثر بر آن انجام شده است. با توجه به قرارگیری ایران در مرحله باروری زیر سطح جایگزینی و افزایش شواهد تأخیر در فرزندآوری، شناخت الگوها و عوامل این فاصله به‌عنوان تعیین‌کننده کلیدی رفتار جمعیتی ضروری است. مطالعه حاضر کمی و با تحلیل ثانویه داده‌های پیمایش ملی ازدواج و طلاق سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۷ سازمان ثبت‌احوال کشور انجام شده است. جامعه آماری شامل ۸۲۴۱ نفر از جوانان در شرف اولین ازدواج بود که با روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای انتخاب شدند. داده‌ها با پرسشنامه محقق‌ساخته جمع‌آوری و در نرم‌افزار SPSS-27 تحلیل شد. تمایل به فرزندآوری زود هنگام در مردان، افراد مسن‌تر، تحصیلات پایین‌تر، درآمد کمتر، قومیت‌هایی همچون عرب، مذهب سنی و ساکنان استان‌های کمتر توسعه‌یافته بیشتر بود. در مقابل، زنان، افراد جوان‌تر، تحصیلات بالاتر، درآمد بیشتر، قومیت‌های فارس و مذهب شیعه تمایل به تأخیر ۳ تا ۵ سال یا بیشتر داشتند. تحلیل چندمتغیره نشان داد سن، جنسیت، تحصیلات، درآمد خانوادگی، قومیت و مذهب اثر معناداری بر فاصله ایدئال دارند. جوانان ایرانی همچنان فاصله ایدئال یک تا دو سال را ترجیح می‌دهند اما عوامل ساختاری و نگرشی رفتار واقعی را به سمت تأخیر سوق می‌دهند. شکاف میان تمایل ایدئال و رفتار واقعی، چالش اصلی سیاست‌های جمعیتی است. بدین منظور، سیاست‌ها باید از تشویق صرف، به حذف موانع و برنامه‌های فرهنگی منطقه‌محور تغییر جهت دهند تا نرخ باروری از سطح بسیار پایین فعلی فاصله گیرد.

کلیدواژه‌ها:

ازدواج، ایدئال ازدواج،
تا تولد فرزند اول،
ایران، جوانان،
فرزندآوری.

استاد: ترکاشوند مرادآبادی، محمد، جمشیدی زرمهری، فروغ، رشیدی مبینی، میلاد، و رجیبی نژاد، مرتضی (۱۴۰۲). فاصله زمانی ایدئال تا تولد فرزند اول از نگاه جوانان ایران. *فصلنامه جمعیت*، ۳۰ (۱۲۴)، ۱۶۱-۱۳۹.
© نویسندگان.

۱. این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی تحت عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر تعداد فرزند ایدئال در جوانان» ایران با کد ۴۰۳۱۶۸۴ با حمایت بنیاد ملی علم ایران (Iran National Science Foundation: INSF) است.

۱. مقدمه

در سال‌های اخیر، الگوی باروری در بسیاری از جوامع به سطح «باروری پایین» (کمتر از ۱/۵ فرزند) و «باروری بسیار پایین» (کمتر از ۱,۳ فرزند) کاهش یافته است. یکی از عوامل کلیدی در شکل‌گیری این روند، تأخیر در زمان تشکیل خانواده و فرزندآوری است (عباسی شوازی و همکاران، ۱۳۹۹). این تأخیر که خود را در قالب افزایش سن ازدواج و به‌ویژه افزایش فاصله تا تولد اولین فرزند نشان می‌دهد، پیامدهای جمعیتی قابل توجهی دارد. این پدیده ابتدا شاخص‌های مقطعی باروری مانند «میزان باروری کل» را کاهش می‌دهد و درنهایت، «بعد تکمیل‌شده خانوار» (تعداد نهایی فرزندان یک خانواده) را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد (عباسی شوازی و همکاران، ۱۳۹۹). این ارتباط از آنجا ناشی می‌شود که سن شروع فرزندآوری رابطه‌ای مستقیم با باروری کلی هر زن دارد (مهرجویی و همکاران، ۱۳۹۳ به نقل از علی دوستی و همکاران، ۱۴۰۰). شواهد نشان می‌دهند که تولد فرزند اول در سنین جوان‌تر و با فاصله کمتری از ازدواج، تولد سریع‌تر فرزند بعدی را به دنبال خواهد داشت. در مقابل، افزایش فاصله تا تولد اول می‌تواند بعد تکمیل‌شده خانوار را کاهش دهد (رازقی نصرآباد و همکاران، ۱۳۹۸؛ ترسل و منکن، ۱۹۷۸). براین اساس، می‌توان فرض کرد که تداوم باروری زیر سطح جانشینی، با افزایش قصد تک‌فرزندی، تأخیر در فرزندآوری اول و دوم و نبود فرصت برای جبران این تأخیرها همراه است. باین حال، لازم به ذکر است که آمار بی‌فرزندی اختیاری در جامعه ایران همچنان بسیار پایین است (رازقی نصرآبادی و همکاران، ۱۳۹۲ به نقل از علی دوستی و همکاران، ۱۴۰۰).

از منظری عمیق‌تر، تغییرات در زمان‌بندی موالید، فرآیندهای اجتماعی گسترده‌تری را که در یک جمعیت رخ می‌دهد، منعکس می‌کند. تولد فرزند اول، یک انتقال مهم اجتماعی محسوب می‌شود که مسیر زندگی زوجین را به‌طور چشمگیری تغییر داده و آنان را با وضعیت جدید «والدشدن» و مسئولیت‌های مرتبط با آن روبه‌رو می‌کند. این واقعه به‌عنوان یک کنش فردی، با متغیرهای زیادی در سطوح خرد و کلان در ارتباط است و دوره تحصیلی، مشارکت در بازار کار، آرزوهای شخصی و شغلی، تحرک فیزیکی و زندگی شخصی زنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. علاوه بر این، افزایش فاصله تا اولین تولد، نشانه‌ای از تغییرات اجتماعی-فرهنگی در سطح کلان، از جمله تضعیف ارزش‌ها و هنجارهای سنتی مرتبط با باروری و تغییر در ترجیحات افراد است. بنابراین، برآورد این فاصله برای درک تغییرات اجتماعی از اهمیت اساسی برخوردار است.

با توجه به اینکه ایران در شرایط باروری زیر سطح جایگزینی قرار دارد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۹)، انتظار می‌رود که تأخیر در باروری افزایش یابد. از این‌رو، شناخت الگوها و عوامل مؤثر بر فاصله اولین تولد، به عنوان یک تعیین‌کننده کلیدی رفتار جمعیتی، ضرورتی انکارناپذیر دارد.

بررسی منشأ این تغییر اجتماعی برای جمعیت شناسان و سیاست گذاران حیاتی است؛ زیرا این پدیده علت و معلول کاهش باروری است. همان گونه که گلدستاین (۲۰۰۶) اشاره می کند، منبع اصلی ناپیوستگی در باروری آینده می تواند تفاوت در رشد و اندازه جمعیت بین مناطق مختلف باشد. حتی اگر تأخیر در تولد اول، در نهایت با جبران باروری در سنین بالاتر همراه باشد، باز هم به ایجاد نوسانات و تفاوت هایی در نرخ های باروری مقطعی منجر می شود؛ بنابراین، مطالعه فاصله ازدواج تا اولین تولد از نظر دلالت های آن برای آینده باروری و رشد جمعیت، حائز اهمیت است.

با در نظر گرفتن اینکه افزایش فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند، از ویژگی های بارز باروری زیر سطح جایگزینی است و شواهدی مبنی بر ظهور و تثبیت الگوی تأخیر در فرزندآوری طی سال های اخیر در ایران مشاهده شده است (عباسی شوازی و رازقی نصرآباد، ۱۳۸۹؛ مک دونالد و همکاران، ۲۰۱۵)، سوالات اصلی این مطالعه عبارت اند از:

۱. فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند در بین جوانان در شرف ازدواج چگونه است؟
۲. چه عواملی بر فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند تأثیر می گذارند؟

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱. حوزه مفهومی سرمایه انسانی و اقتصادی

این حوزه با اتکا به چارچوب نظریه اقتصادی و رویکرد نوسازی، نقش عوامل عینی و مادی مؤثر بر تصمیم گیری برای تولد اولین فرزند را بررسی می کند. در کانون این تحلیل، مفهوم «هزینه فرصت» قرار دارد که بکر (۱۹۸۱) و ادواردز (۲۰۰۲) بر آن تأکید دارند؛ بدین معنا که افزایش سطح تحصیلات و مشارکت زنان در بازار کار، ارزش وقت آنان را بالا برده و فرزندآوری را به فعالیتی پرهزینه تبدیل می کند. تحصیلات از چندین مسیر باروری را تحت تأثیر قرار می دهد: از طریق کاهش منافع ناشی از کار فرزندان، افزایش هزینه های مستقیم فرزندپروری، تسریع تغییرات فرهنگی و تبلیغ ارزش های طبقه متوسط غربی و همچنین دسترسی بیشتر به منابع اطلاعاتی (رینداس، و همکاران، ۱۹۸۸). از سوی دیگر، نوسازی از طریق گسترش اشتغال زنان به ویژه در بخش های مدرن، موقعیت اجتماعی و اقتصادی آنان را بهبود بخشیده است. این اشتغال، امکان حضور در فعالیت های بیرون از خانه را فراهم کرده و به افزایش قابلیت کسب درآمد منجر می شود. در نتیجه، همان طور که ادواردز (۲۰۰۲) استدلال می کند، افزایش ارزش وقت زن در بازار کار، باعث ایجاد رابطه ای قوی بین اشتغال زنان و رفتارهای همسو با باروری پایین می شود؛ به طوری که زنان شاغل در سنین بالاتری ازدواج می کنند، فرزندآوری دیرتری را

تجربه می‌کنند و تعداد فرزندان کمتری دارند.

۲-۲. حوزه مفهومی زمان‌بندی وقایع زندگی

این حوزه که ریشه در رویکرد مسیر زندگی دارد، بر توالی و زمان رخداد وقایع کلیدی در زندگی افراد تمرکز می‌کند (هاسند و کال، ۲۰۰۷؛ دیکاسترا و ون وین، ۱۹۹۹). در این چارچوب، این اصل که وقایع پیشین و چگونگی رخداد آن‌ها در زمان می‌تواند بر رفتارهای بعدی تأثیر بگذارد، دارای اهمیت اساسی است. در این میان، سن ازدواج به‌عنوان یک عامل اساسی و یک «آستانه» تعیین‌کننده در وقوع و زمان‌بندی تولد اول عمل می‌کند. همان‌طور که دیویس و بلیک (۱۹۵۶) اشاره کرده‌اند، یک شریک ثابت (ازدواج) معمولاً به‌عنوان پیش‌نیازی برای تصمیم‌گیری برای آغاز تشکیل خانواده در نظر گرفته می‌شود؛ بنابراین، هر تأخیری در سنی که افراد این آستانه را تجربه می‌کنند، به‌طور مستقیم بر گام بعدی، یعنی تولد اولین فرزند، اثر می‌گذارد. سن ازدواج نه تنها بر طول فاصله اولین تولد، بلکه بر «ریسک وقوع» تولد اول نیز تأثیر می‌گذارد، به طوری که این ریسک برای زنانی که در سنین خیلی پایین یا خیلی بالا ازدواج می‌کنند، کمتر است (ریندفاس و مورگان، ۱۹۸۳؛ مورگان، ۱۹۹۱؛ بیتز، ۱۹۹۶).

۲-۳. حوزه مفهومی ارزش‌ها و نگرش‌ها

این حوزه با استناد به تئوری انتقال دوم جمعیتی، بر نقش تغییرات ایده‌ای و نگرشی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم تغییر در رفتار باروری تأکید دارد. این تئوری بر تغییرات خانواده از جمله تحول در هنجارها و نگرش‌های مربوط به رفتار خانواده به‌عنوان هسته اساسی تغییر جمعیتی تأکید می‌کند (وندکا، ۱۹۹۷). براین اساس، تصمیمات مسیر زندگی و رفتارهای باروری، با ارزش‌ها و ایدئال‌های افراد درمورد روش‌های مناسب زندگی، هنجارهای مربوط به تعداد فرزندان و همچنین رقابت شدید در بازار کار پیوند خورده‌اند (لستهاق و مورس، ۲۰۰۰). دلیل اصلی کاهش و تأخیر در باروری از این منظر، تغییر در ارزش‌ها و اولویت‌یافتن ایدئولوژی توسعه فردی، خودتحقق‌بخشی و اهمیت آزادی اجتماعی و فردگرایی است (وندکا، ۱۹۹۷). بر این مبنای زمانی که فرزندآوری به‌منزله پاسخی برای افزایش فردگرایی و خودشکوفایی در نظر گرفته می‌شود، بعد کمتری از باروری ایدئال تلقی خواهد شد. فرض اصلی این است که ایدئال‌ها و ارزش‌های باروری به‌طور مستقیم در رفتار باروری اثر می‌گذارند. به‌طور مشخص، افرادی که تعداد بیشتری از فرزندان را ایدئال می‌دانند، تلاش می‌کنند در فاصله کمتری از ازدواج به تولد اول برسند تا فرصت کافی برای تولدهای بعدی نیز داشته باشند. در مقابل، با کاهش تعداد فرزند ایدئال، افراد

عجله‌ای برای ورود به مرحله مادری نداشته و فاصله بیشتری را بین ازدواج و اولین تولد ایجاد می‌کنند، چرا که ایجاد این فاصله برای افزایش سطح تحصیلات و تحقق اهداف شغلی از اولویت‌های آنان است (رازقی نصرآباد، ۱۳۹۵).

سیر پژوهش‌های داخلی درباره فاصله ازدواج تا تولد اولین فرزند، نشان‌دهنده تحول تدریجی در کانون‌های مطالعاتی است. یکی از نخستین مطالعات ملی در این حوزه به وسیله عباسی شوازی و رازقی نصرآباد (۱۳۸۹) انجام شد که میانگین این فاصله را ۲٫۷ سال برآورد کرد و نشانه‌های اولیه تأخیر در فرزندآوری اول را در نسل‌های جدید شناسایی کرد. در همان سال‌های آغازین، عطایی سعیدی (۱۳۸۷) به بررسی نقش ترجیح جنسیتی به‌عنوان یکی از عوامل فرهنگی مؤثر پرداخت. در ادامه و با پررنگ‌تر شدن پدیده تأخیر در فرزندآوری، مطالعات در دهه ۱۳۹۰ به عوامل متنوع‌تری توجه کردند. کشاورز و همکاران (۱۳۹۲) در اصفهان دریافته‌اند که بین سن ازدواج و این فاصله رابطه منفی وجود دارد و همچنین «قدرت زن در خانواده» را به‌عنوان عاملی کلیدی معرفی کردند. همزمان، حسینی و همکاران (۱۳۹۳) و آزموده و همکاران (۱۳۹۳) به ترتیب بر نقش نگرانی از فرزندآوری و ترجیح جنسیتی تأکید داشتند. در میانه این دهه، یافته‌های رحیمی فروشانی و همکاران (۱۳۹۵) و طاووسی و همکاران (۱۳۹۴) بار دیگر تأثیر معنادار سن ازدواج و محل سکونت و همچنین عامل نگرانی را تأیید کردند. سعادت‌ی و همکاران (۱۳۹۴) نیز در استان سمنان، نقش کاهنده تحصیلات بالا و اشتغال را بر شتاب فرزندآوری اول نشان دادند. مطالعات انتهایی دهه ۱۳۹۰، به تحلیل الگوها در بسترهای خاص و بررسی همزمان چندین عامل پرداختند. ترابی و همکاران (۱۳۹۶) و رازقی نصرآباد و همکاران (۱۳۹۸) بر تأثیر پایدار سن ازدواج و محل سکونت صحنه گذاشتند. در همین دوره، باقری و سعادت‌ی (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای در تهران، متوسط این فاصله را ۳۸ ماه گزارش کردند و نشان دادند زنانی که در دوره‌های اخیر ازدواج می‌کنند، تأخیر بیشتری را تجربه می‌کنند و متغیرهای دوره تقویمی، وضع فعالیت و منطقه سکونت تأثیر معنی‌داری دارند. درنهایت، عباسی شوازی و همکاران (۱۳۹۹) با تمرکز بر عوامل ارزشی و فرهنگی، نشان دادند که ابعاد فرهنگی نیز سهم قابل‌توجهی در تبیین این فاصله دارند. علی‌دوستی و همکاران (۱۴۰۱) براساس مطالعه‌ای بر روی زوج‌های در آستانه ازدواج در کرمانشاه، عوامل متعددی بر نگرش نسبت به فاصله بین ازدواج و تولد اولین فرزند مؤثر هستند. عواملی مانند جنسیت، وضعیت شغلی و ترجیح جنسیتی رابطه معکوس و معناداری با این نگرش داشتند. در مقابل، سن، تحصیلات، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، فشار اجتماعی، حمایت اجتماعی و نگرانی از فرزندآوری اثر مثبت و معناداری بر تمایل به افزایش این فاصله نشان دادند. به‌طور خاص، متغیرهای ارزشی-نگرشی و حمایت اجتماعی سهم بیشتری در تبیین

این فاصله داشتند تا عوامل جمعیتی و اقتصادی. به طور کلی، روند مطالعات داخلی از شناسایی الگوهای کلی در ابتدا، به سمت واکاوی عوامل علی پیچیده‌تر در حوزه‌های جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی است.

مطالعات بین‌المللی درباره تعیین‌کننده‌های فاصله تا تولد اولین فرزند، سابقه‌ای طولانی و مبتنی بر پژوهش‌های مختلف دارد. هیرشمن (۱۹۸۵) با آزمون عوامل اقتصادی-اجتماعی به این نتیجه رسید که در میان متغیرهای مختلف، تحصیلات زنان مهم‌ترین عامل ایجاد تفاوت در سن ازدواج و سن تولد اولین فرزند است و سن ازدواج خود یک عامل مداخله‌گر کلیدی در این رابطه محسوب می‌شود. با گذر به دهه ۲۰۰۰، مطالعات تجربی گسترش یافت. استانو و برچر (۲۰۰۱) و ادواردز (۲۰۰۲) بر نقش تحصیلات تأکید کردند. او استدلال کرد زنان تحصیل کرده تحصیلات را به‌عنوان سرمایه‌ای انسانی می‌بینند که باید از طریق اشتغال تمام‌وقت بازگردانده شود، لذا تولد اول را به تأخیر می‌اندازند. همزمان، گیلسپی (۲۰۰۱) و نوماگاشی (۲۰۰۳) به تأثیر ساختار خانواده پرداختند و نشان دادند زنانی که در خانواده‌های گسترده زندگی می‌کنند یا در چنین خانواده‌هایی بزرگ شده‌اند، با سرعت بیشتری به مرحله مادری وارد می‌شوند. در کنار نوماگاشی (۲۰۰۳)، منچ و همکاران (۲۰۰۳) نیز به تأثیر مستقیم و قوی سن ازدواج بر کوتاه‌تر شدن فاصله تولد اول اشاره کردند. در حوزه اشتغال، آنک و همکاران (۲۰۰۵) به بررسی تأثیر فرزندان بر روند شغلی مادران پرداختند. در میانه این دهه، بیلاری و همکاران (۲۰۰۶) در چارچوب نظریه انتقال دوم جمعیتی، تأخیر در فرزندآوری را در اروپا بررسی کردند و «رشد تحصیلات زنان»، «بی‌اطمینانی اقتصادی» و «تغییرات سیاسی» را از نیروهای محرک اصلی افزایش تأخیر در تولد اول معرفی کردند. هوم و همکاران (۲۰۰۶) نیز همسو با دیگران، تحصیلات را عاملی تأثیرگذار بر زمان تولد اولین فرزند برشمردند. مطالعه استایر (۲۰۰۷) به‌طور همزمان به چندین عامل پرداخت و هم بر رابطه قوی سن ازدواج و هم بر رابطه متقابل اشتغال زنان و ورود به مادری صحنه گذاشت. وی خاطر نشان کرد زنانی که مادر شدن را به تأخیر می‌اندازند، فرصت می‌یابند به موقعیت‌های شغلی با دستمزد بالاتر دست یابند. در انتها، مطالعه هنز (۲۰۰۸) در چارچوب نظریه انتقال دوم جمعیتی نشان می‌دهد که اگرچه ارزش سنتی فرزند در آلمان شرقی بالاتر است، اما مذاکرات زوجین درباره «هزینه فرصت» فرزندآوری به فاصله بیشتر تا تولد اولین فرزند منجر شده است. همچنین، زوج‌های با تقسیم کار سنتی، نرخ باروری اول بالاتری دارند. این یافته‌ها نشان می‌دهد محاسبات اقتصادی نوین می‌تواند بر ارزش‌های سنتی در زمان بندی فرزندآوری غلبه کند. ترابی و باشیری (۲۰۱۰) در مطالعه‌ای تفاوت‌های قومی در انتقال به اولین ازدواج در ایران را با در نظر گرفتن نقش بازار ازدواج پایگاه اقتصادی-اجتماعی زنان و فرآیند توسعه مورد بررسی قرار دادند. براساس نتایج

این مطالعه تحصیلات نسل موالید و پایگاه اقتصادی-اجتماعی زنان تأثیر قابل توجهی در زمان ازدواج دارد. ریسک وقوع ازدواج در میان زنانی که تحصیلات متوسطه و بالاتر دارند، زنانی که در مناطقی زندگی می‌کنند که از وضعیت اقتصادی-اجتماعی مناسب‌تری برخوردارند و همچنین زنانی که در کوهپورتهای اخیرتری متولد شدند، کاهش می‌یابد. باین حال قومیت، رابطه این عوامل با زمان ازدواج را تحت تأثیر قرار داده است و برخی گروه‌های قومی علی‌رغم تغییرات مشابه در محیط اقتصادی و اجتماعی مقاومت بیشتری در تغییر زمان ازدواج داشتند.

۳. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش کمی با تحلیل ثانویه داده‌های پیمایش ملی ازدواج و طلاق سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۷ سازمان ثبت احوال کشور انجام شده است. جامعه آماری شامل ۸۳۴۱ نفر از جوانان در شرف ازدواج (اولین ازدواج) از سراسر کشور به استثنای تهران بوده که با روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای متناسب با توزیع واقعی ازدواج‌ها انتخاب شدند. داده‌ها از طریق پرسشنامه‌ای محقق ساخته شامل متغیرهای جمعیت‌شناختی، اجتماعی و اقتصادی جمع‌آوری شد. متغیر وابسته تحقیق «تعداد فرزند مطلوب» و متغیرهای مستقل؛ شامل جنسیت، سن، تحصیلات، درآمد، قومیت و سایر ویژگی‌های فردی و خانوادگی بود. تحلیل داده‌ها در نرم‌افزار SPSS-27 با استفاده از روش‌های آماری توصیفی (جدول توزیع فراوانی و نمودارها) و استنباطی (آزمون کای اسکوئر و رگرسیون دو جمله‌ای منفی) انجام شد. روایی داده‌ها از طریق مقایسه با نتایج سرشماری رسمی تأیید شد. متغیر فاصله زمانی ایدئال ازدواج تا تولد فرزند اول، به لحاظ نرمال بودن بررسی شد و با توجه به شاخص‌های چولگی و کشیدگی وضعیت متغیر نرمال نبود. در رابطه دومتغیره بین ویژگی‌های فردی و خانوادگی افراد، متغیر وابسته به صورت گروه‌بندی شده استفاده شد و از آزمون کای اسکوئر استفاده شد. در تحلیل چندمتغیره، با توجه به نرمال نبودن متغیر وابسته و همچنین شمارشی و گسسته بودن متغیر فاصله زمانی ایدئال ازدواج تا تولد فرزند اول، در ابتدا قصد بر استفاده از رگرسیون پواسن بود ولی به دلیل متفاوت بودن واریانس و میانگین متغیر فاصله زمانی ایدئال ازدواج تا تولد فرزند اول، از رگرسیون دو جمله‌ای منفی استفاده شده است.

۴. یافته‌ها

۴-۱. یافته‌های توصیفی

در این بخش به توصیف متغیرهای تحقیق پرداخته شده است. با توجه به جدول ۱، پاسخگویان مرد در گروه‌های سنی ۲۰ تا ۲۹ ساله و ۳۰ تا ۳۹ ساله بیشتر از زنان بوده‌اند؛ درحالی‌که در گروه

سنی ۱۰ تا ۱۹ ساله درصد زنان بیشتر از مردان بوده است. یافته‌های مربوط به تعداد خواهر و برادر نشان می‌دهد که ۲/۱ درصد از مردان و ۳/۲ درصد از زنان تک‌فرزند بوده‌اند و هیچ خواهر و برادری نداشته‌اند. ۶۶ درصد از مردان و ۷۱/۷ درصد از زنان ۱ تا ۴ خواهر و برادر داشته‌اند. ۳۰/۱ درصد مردان و ۲۴/۱ درصد زنان ۵ تا ۱۰ خواهر و برادر داشته‌اند. زنان و مردانی که بیشتر از ۱۱ خواهر و برادر داشته‌اند، بسیار اندک هستند و تنها ۱/۷ درصد مردان و ۱/۱ درصد زنان ۱۱ و بیشتر خواهر و برادر داشته‌اند. به‌لحاظ وضعیت مذهب، ۹۱/۹ درصد مردان و ۹۲/۲ درصد زنان دارای مذهب شیعه و ۸/۱ درصد مردان و ۷/۸ درصد زنان دارای مذهب سنی هستند. در مجموع، ۹۲/۱ درصد از پاسخگویان شیعه و ۷/۹ درصد آن‌ها سنی بوده‌اند. وضعیت سکونت پاسخگویان نیز نشان می‌دهد ۸۷/۴ درصد پاسخگویان شهری، ۱۲/۲ درصد پاسخگویان روستایی؛ و به‌لحاظ تفکیک جنسیت، ۸۷/۸ درصد از مردان و ۸۷/۱ درصد از زنان در شهر، ۱۱/۸ درصد از مردان و ۱۲/۷ درصد از زنان در روستا سکونت داشته‌اند. به‌لحاظ وضعیت فعالیت، ۸۹/۵ درصد مردان و ۲۵/۶ درصد زنان شاغل، ۳/۵ درصد از مردان و ۲۷/۴ درصد از زنان دانشجو-محصل، ۰/۲ درصد مردان و ۳۲/۴ درصد زنان خانه‌دار، ۳ درصد مردان و ۳/۷ درصد زنان در جستجوی کار و ۲/۳ درصد زنان و ۱۰/۷ درصد زنان بیکار بوده‌اند. مردان بیشتر از زنان شاغل و زنان بیشتر از مردان بیکار، دانشجو یا خانه‌دار بوده‌اند. به‌صورت کلی، درصد بالایی از پاسخگویان شاغل، خانه‌دار و دانشجو-محصل بوده‌اند. درآمد خانوادگی پاسخگویان نیز نشان می‌دهد که ۲۰/۲ درصد از پاسخگویان زیر یک میلیون، ۳۷/۵ درصد ۱ تا ۲ میلیون، ۱۷ درصد ۲ تا ۳ میلیون، ۶/۶ درصد ۳ تا ۴ میلیون و ۳/۷ درصد بالای ۴ میلیون درآمد داشته‌اند. همچنین ۱۴/۷ درصد از پاسخگویان بیان کرده‌اند که از درآمد خانوادگی خود اطلاع ندارند. به‌لحاظ جنسیت نیز، درآمد خانوادگی ۳۸/۸ درصد مردان و ۳۶/۲ درصد زنان دارای ۱ تا ۲ میلیون بوده است. از نظر قومیت نیز ۴۶/۶ درصد از پاسخگویان دارای پدر فارس، ۲۱/۶ درصد ترک، ۵/۶ درصد لر، ۱۲/۷ درصد کرد، ۶ درصد عرب، ۲/۲ درصد بلوچ، ۱۰/۰ درصد ترکمن و ۵ درصد سایر اقوام بوده‌اند. به‌طور کل، قومیت والدین اکثر پاسخگویان فارس بوده است.

جدول ۱. درصد ویژگی‌های فردی پاسخگویان

ویژگی‌های فردی			
جمع	زن	مرد	
۱۵/۶	۲۷/۹	۲/۷	۱۹-۱۰
۶۱/۵	۵۶/۳	۶۶/۹	۲۹-۲۰
۲۱/۴	۱۴/۳	۲۸/۷	۳۹-۳۰

گروه سنی

ویژگی‌های فردی			
جمع	زن	مرد	
۱/۶	۱/۵	۱/۷	۴۰ ساله و بیشتر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	جمع
۲/۷	۳/۲	۲/۱	صفر
۶۸/۹	۷۱/۷	۶۶/۰	۱ تا ۴
۲۷/۰	۲۴/۱	۳۰/۱	۵ تا ۱۰
۱/۴	۱/۱	۱/۷	۱۱ و بیشتر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	جمع
۲۰/۵	۲۰/۲	۲۰/۹	زیر ۱ میلیون
۳۷/۵	۳۶/۲	۳۸/۸	بین ۱ تا ۲ میلیون
۱۷/۰	۱۶/۹	۱۷/۱	بین ۲ تا ۳ میلیون
۶/۶	۶/۵	۶/۷	بین ۳ تا ۴ میلیون
۳/۷	۳/۸	۳/۷	بالای ۴ میلیون
۱۴/۷	۱۶/۵	۱۲/۸	اطلاعی ندارم
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	جمع
۹۲/۱	۹۲/۲	۹۱/۹	شیعه
۷/۹	۷/۸	۸/۱	سنی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	جمع
۸۷/۴	۸۷/۱	۸۷/۸	شهری
۱۲/۲	۱۲/۷	۱۱/۸	روستایی
۵۶/۸	۲۵/۶	۸۹/۵	شاغل
۱۵/۷	۲۷/۴	۳/۵	دانشجو-محصل
۱۶/۶	۳۲/۴	۰/۲	خانه‌دار
۳/۴	۳/۷	۳/۰	در جستجوی کار
۶/۶	۱۰/۷	۲/۳	بیکار
۰/۸	۰/۲	۱/۴	سایر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	جمع
۴۶/۶	۴۶/۸	۴۶/۴	فارس
۲۱/۶	۲۱/۱	۲۲/۲	ترک
۵/۶	۵/۸	۵/۵	لر
۱۲/۷	۱۲/۹	۱۲/۶	کرد
۶/۰	۶/۰	۶/۱	عرب
۲/۲	۲/۴	۲/۰	بلوچ
۰/۱	۰/۱	۰/۲	ترکمن

ویژگی‌های فردی			
جمع	زن	مرد	
۵/۰	۴/۸	۵/۲	سایر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	جمع

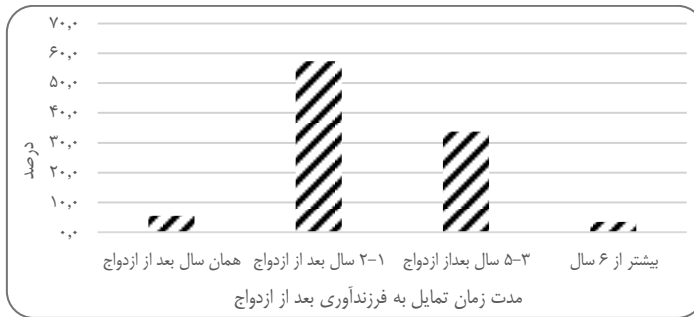
۴-۲. یافته‌های استنباطی

در این بخش به تحلیل روابط بین متغیرها پرداخته شده است. بر اساس داده‌های به‌دست‌آمده، می‌توان گفت که فاصله زمانی ایذئال ازدواج تا تولد فرزند اول، تحت تأثیر عوامل مختلفی مانند جنسیت، گروه سنی، تعداد خواهر و برادر، درآمد خانواده، مذهب، قومیت، استان، محل سکونت و وضعیت اشتغال قرار دارد.

در جدول ۲، مدت‌زمان تمایل به فرزندآوری پاسخگویان بعد از ازدواج آمده است. یافته‌ها نشان می‌دهد هرچه تعداد سال‌های بیشتری از ازدواج گذشته باشد، تمایل به فرزندآوری بیشتر است. از طرفی در سال‌های ابتدایی ازدواج و همچنین با گذشت مدت‌زمان طولانی از ازدواج مانند ۶ سال و بیشتر، تمایل به فرزندآوری افراد کمتر است. برای مثال افراد ۵۷/۳ و ۳۳/۷ درصد تمایل به فرزندآوری بعد از ۱-۲ سال و ۳-۵ سال بعد از ازدواج داشتند؛ درحالی که تنها ۵/۵ و ۳/۵ درصد آن‌ها تمایل داشتند در همان سال‌های ابتدایی بعد از ازدواج و بیشتر از ۶ سال بعد از ازدواج فرزندی داشته باشند. در یک نگاه کلی، نتایج نشان داد که تمایل به فرزندآوری ۱-۲ سال بعد از ازدواج با ۵۷/۳ درصد، در بین پاسخگویان عمومیت بیشتری دارد (نمودار ۱).

جدول ۲. مدت‌زمان تمایل به فرزندآوری پاسخگویان بعد از ازدواج

درصد	فراوانی		مدت‌زمان تمایل به فرزندآوری بعد از ازدواج
۵/۵	۴۳۴	همان سال بعد از ازدواج	
۵۷/۳	۴۵۲۶	۱-۲ سال بعد از ازدواج	
۳۳/۷	۲۶۶۲	۳-۵ سال بعد از ازدواج	
۳/۵	۲۷۵	بیشتر از ۶ سال	

نمودار ۱. درصد مدت زمان تمایل به فرزندآوری پاسخگویان بعد از ازدواج

در جدول ۳، مدت زمان تمایل به فرزندآوری افراد بعد از ازدواج بر اساس ویژگی‌های فردی پاسخگویان آمده است. به لحاظ جنسیت، مردان با ۶۰/۱ درصد، تمایل بیشتری به فرزندآوری در ۲-۱ سال بعد از ازدواج در مقایسه با زنان (۵۴/۷ درصد) دارند. از طرفی، زنان با ۳۵/۱ درصد تمایل بیشتری به فرزندآوری در ۳-۵ سال بعد از ازدواج در مقایسه با مردان (۳۲/۲ درصد) دارند. به طور کلی، هر دو جنس بیشترین تمایل را به فرزندآوری در ۲-۱ سال بعد از ازدواج دارند. در سنین بالاتر، تمایل به فرزندآوری در سال‌های ابتدایی ازدواج و نهایتاً ۳-۵ سال بعد از ازدواج بیشتر است. به طور مثال، در سنین ۴۰-۸۹ ساله (۳۵/۷ درصد) تمایل به فرزندآوری در سال‌های ابتدایی ازدواج وجود دارد. برعکس، افراد در سنین پایین‌تر تمایل بیشتری به فرزندآوری در مدت زمان طولانی‌تری بعد از ازدواج (۶ سال بیشتر) دارند. پاسخگویانی که خواهر و برادر بیشتری داشتند (۵-۱۰، ۱۰ و بیشتر) تمایل بیشتری به فرزندآوری در سال‌های ابتدایی ازدواج و ۲-۱ سال بعد از ازدواج دارند. به لحاظ سطح تحصیلات، افراد با سطح تحصیلات پایین تمایل بیشتری به فرزندآوری در سال‌های ابتدایی ازدواج یا ۲-۱ سال بعد از ازدواج دارند؛ در حالی که با افزایش سطح تحصیلات، تمایل به فرزندآوری به ۳-۵ سال بعد از ازدواج و حتی بیشتر منتقل می‌شود. برای مثال در سطح تحصیلات ابتدایی و راهنمایی، تمایل به فرزندآوری در سال‌های ابتدایی بعد از ازدواج و ۲-۱ سال بعد از ازدواج، به ترتیب ۶/۱ و ۶۱/۴ درصد بوده است؛ در حالی که در سطح تحصیلات فوق لیسانس و دکتری، این درصد، به ترتیب ۴/۸ و ۵۷/۰ بوده است. زوجینی که نحوه آشنایی آن‌ها در دانشگاه بوده است، با ۴۶/۶ درصد بیشترین تمایل را به فرزندآوری در ۳-۵ سال بعد از ازدواج دارند. در مابقی شیوه‌های آشنایی، تمایل به فرزندآوری در ۲-۱ سال بعد از ازدواج عمومیت دارد. افرادی که میزان درآمد آن‌ها کم است (کمتر از ۱ میلیون و ۱ تا ۲ میلیون) تمایل بیشتری دارند در سال‌های ابتدایی ازدواج یا ۲-۱ سال بعد از ازدواج فرزندی داشته باشند. برعکس، با افزایش میزان درآمد تمایل به فرزندآوری در مدت زمان طولانی‌تری بعد از ازدواج (۳-۵ و ۶ سال و بیشتر) رواج دارد. به لحاظ وضعیت سکونت، تمایل به

فرزندآوری در افراد دارای منزل مسکونی و در افرادی که فاقد منزل مسکونی هستند، یکسان است و هر دو ۱-۲ سال بعد از ازدواج تمایل به فرزندآوری دارند. با این حال، به نظر می‌رسد افرادی که فاقد منزل مسکونی هستند، تمایل بیشتری در به تأخیر انداختن و فرزندآوری در ۳-۵ سال بعد از ازدواج دارند. به لحاظ وضعیت فعالیت نیز به نظر می‌رسد دانشجویان تمایل بیشتری به فرزندآوری در ۳-۵ سال بعد از ازدواج؛ و افراد خانه‌دار و بیکار تمایل بیشتری به فرزندآوری در سال‌های ابتدایی ازدواج دارند. در مابقی گروه‌ها بیشترین تمایل به فرزندآوری در ۱-۲ سال بعد از ازدواج است.

در جدول ۴، مدت زمان تمایل به فرزندآوری افراد بعد از ازدواج بر اساس ویژگی‌های خانوادگی پاسخگویان آمده است. پاسخگویانی که مادران آن‌ها دارای سطح تحصیلات پایین هستند، تمایل بیشتری به فرزندآوری در سال‌های ابتدایی بعد از ازدواج و یا ۱-۲ سال بعد از ازدواج دارند. برعکس، هرچه سطح تحصیلات مادران افزایش یافته است، تمایل به فرزندآوری در ۳-۵ سال بعد از ازدواج یا ۶ سال و بیشتر نیز افزایش یافته است. به لحاظ سطح تحصیلات پدر نیز نتایج مشابه بود. قومیت‌های فارس و ترک بیشترین تمایل به فرزندآوری در ۳-۵ سال بعد از ازدواج و حتی فرزندآوری در مدت طولانی‌تری بعد از ازدواج (۶ سال و بیشتر) دارند؛ از طرفی، قومیت‌های عرب و بلوچ بیشترین تمایل را به فرزندآوری در سال‌های ابتدایی بعد از ازدواج و ۱-۲ سال بعد از ازدواج دارند. به لحاظ مذهب نیز اهل سنت با ۴/۶۵ درصد در مقایسه با شیعه ۶/۵۶ درصد، بیشترین تمایل را به فرزندآوری در ۱-۲ سال بعد از ازدواج دارند.

در سطوح استانی، استان‌های هرمزگان، ایلام و کرمان به ترتیب با ۳/۱۲، ۴/۱۲ و ۴/۱۲ درصد، بیشترین تمایل به فرزندآوری در سال‌های ابتدایی بعد از ازدواج را دارند (نمودار ۲). استان‌های لرستان، سیستان و بلوچستان و آذربایجان غربی به ترتیب با ۶/۷۹، ۳/۷۳ و ۸/۷۲ درصد، بیشترین تمایل را به داشتن فرزند ۱-۲ سال بعد از ازدواج دارند. استان‌های همدان، مرکزی و کردستان نیز به ترتیب با ۶/۵۹، ۲/۵۴ و ۸/۵۲ درصد، بیشترین تمایل به فرزندآوری در ۳-۵ سال بعد از ازدواج را دارند. در نهایت، بیشترین تمایل به فرزندآوری در ۶ سال و بیشتر بعد از ازدواج، به استان تهران تعلق می‌گیرد (جدول ۵).

در نهایت در جدول ۶، به تحلیل چندمتغیره رابطه ویژگی‌های فردی خانوادگی پاسخگویان با نظر آن‌ها در مورد تمایلشان به مدت زمان بین ازدواج تا تولد فرزند اول پرداخته شده است. متغیر مدت زمان فاصله بین ازدواج تا تولد به صورت متغیر گروه‌بندی شده تریبی وارد مدل شده و از این جهت از رگرسیون ترتیبی استفاده شده است.

نتایج تست نیکویی برازش و آمیبوس تست نشان از این است که مدل به دست آمده تفاوت معناداری با مدل صفر دارد و قابل قبول است. در بین متغیرهای فردی و خانوادگی، در تحلیل

چند متغیره، فقط متغیرهای سن، درآمد خانواده پدری، تحصیلات فرد، جنسیت، مذهب و قومیت افراد اثر معناداری بر مدت زمان مورد تمایل افراد در فاصله بین ازدواج تا تولد فرزند اول اثرگذار است. مطابق نتایج به دست آمده، افراد با سن بالاتر مایل به تولد فرزند در فاصله کوتاه تر هستند، ترکمن‌ها، بلوچ‌ها و عرب‌ها تمایل دارند در کمترین فاصله بعد از ازدواج به فرزندآوری بپردازند. همچنین افراد با تحصیلات پایین‌تر مایل به فاصله زمانی کمتر در تولد فرزند بعد از ازدواج هستند. در سوی دیگر فارس‌ها، ترک‌ها و کردها تمایل به فرزندآوری در فاصله زمانی بیشتر بعد از ازدواج دارند. شیعه‌ها، افراد با درآمد بالاتر و زنان نیز مایل هستند فرزندآوری را بعد از ازدواج به تعویق بیندازند.

جدول ۳. مدت‌زمان تمایل به فرزندآوری بعد از ازدواج بر اساس ویژگی‌های فردی پاسخگویان

آزمون	ویژگی‌های فردی					
	بیشتر از ۶ سال	۳-۵ سال بعد از ازدواج	۱-۲ سال بعد از ازدواج	همان سال بعد از ازدواج		
$X^2=27$ sig<0.000	۳/۰	۳۲/۲	۶۰/۱	۴/۷	جنسیت	مرد
	۲/۹	۳۵/۱	۵۴/۷	۶/۲		زن
$X^2=462$ sig<0.000	۵/۰	۴۴/۵	۴۷/۹	۲/۶	سن پاسخگو	۱۰ تا ۱۹
	۴/۰	۳۵/۵	۵۶/۰	۴/۵		۲۰ تا ۲۹
	۱/۰	۲۲/۳	۶۷/۸	۸/۸		۳۰ تا ۳۹
	۰/۰	۴/۱	۶۰/۲	۳۵/۷		۴۰ تا ۸۹
$X^2=246$ sig<0.000	۳/۸	۴۵/۲	۴۴/۷	۶/۳	تعداد خواهر و برادر	صفر
	۴/۳	۳۷/۳	۵۴/۵	۴/۰		۱ تا ۴
	۱/۵	۲۴/۰	۶۵/۲	۹/۲		۵ تا ۱۰
	۱/۰	۲۱/۲	۶۸/۳	۹/۶		بیشتر از ۱۰
$X^2=23$ sig<0.040	۲/۶	۲۹/۹	۶۱/۴	۶/۱	تحصیلات فرد	ابتدایی و راهنمایی
	۲/۷	۳۳/۶	۵۶/۹	۵/۸		متوسطه و دیپلم
	۳/۸	۳۵/۷	۵۵/۷	۴/۸		فوق دیپلم و لیسانس
	۲/۹	۳۵/۲	۵۷/۰	۴/۸		فوق لیسانس و دکتری
$X^2=135$ sig<0.000	۲/۹	۳۱/۷	۵۹/۳	۶/۱	نحوه آشنایی	معرفی آشنایان و فامیل
	۶/۷	۴۶/۶	۴۳/۸	۲/۹		آشنایی در دانشگاه
	۴/۰	۳۵/۴	۵۴/۲	۶/۴		آشنایی در محیط کار
	۵/۰	۴۱/۷	۵۰/۸	۲/۵		فضای مجازی
	۱۱/۵	۳۲/۷	۵۱/۹	۳/۸		آشنایی در تورها و مسافرت
$X^2=33$ sig<0.040	۳/۱	۳۰/۶	۵۹/۵	۶/۷	درآمد ماهانه پاسخگو	کمتر از یک میلیون
	۲/۰	۳۱/۶	۶۰/۷	۴/۸		۱ تا ۲ میلیون
	۲/۴	۳۶/۳	۵۵/۱	۵/۲		۲ تا ۳ میلیون
	۲/۷	۳۴/۶	۵۶/۹	۵/۸		۳ تا ۴ میلیون
$X^2=2$ sig<0.5720	۴/۲	۳۶/۸	۵۳/۵	۵/۶	وضعیت مسکن ملکی دارید؟	بیشتر از ۴ میلیون
	۲/۹	۳۲/۷	۵۸/۰	۵/۵		بله
	۲/۴	۳۴/۰	۵۷/۱	۵/۵		خیر
	۲/۸	۳۳/۵	۵۹/۲	۵/۵		شاغل
$X^2=225$ sig<0.000	۷/۱	۴۳/۹	۴۷/۰	۲/۰	وضعیت فعالیت پاسخگو	دانشجو
	۲/۳	۲۶/۱	۶۲/۷	۸/۹		خانه‌دار
	۲/۸	۳۸/۷	۵۲/۰	۶/۵		بیکار

جدول ۴. مدت زمان تمایل به فرزندآوری بعد از ازدواج بر اساس ویژگی‌های خانوادگی پاسخگویان

ویژگی خانوادگی	همان سال بعد از ازدواج	۱-۲ سال بعد از ازدواج	۳-۵ سال بعد از ازدواج	بیشتر از ۶ سال	آزمون
تحصیلات مادر	بی‌سواد	۹/۱	۶۸/۳	۲۱/۸	-/۹
	ابتدایی و راهنمایی	۵/۲	۵۸/۰	۳۳/۷	۳/۰
	متوسطه و دیپلم	۳/۳	۴۸/۱	۴۲/۷	۵/۸
	فوق‌دیپلم و لیسانس	۲/۸	۵۰/۲	۴۱/۳	۵/۷
تحصیلات پدر	فوق‌لیسانس و دکتری	۱/۵	۴۹/۲	۴۰/۰	۹/۲
	بی‌سواد	۸/۷	۷۰/۵	۲۰/۰	-/۸
	ابتدایی و راهنمایی	۵/۷	۵۸/۲	۳۳/۱	۲/۹
	متوسطه و دیپلم	۴/۳	۵۱/۲	۳۹/۳	۵/۱
درآمد ماهانه خانواده	فوق‌دیپلم و لیسانس	۲/۸	۵۱/۸	۴۱/۰	۴/۵
	فوق‌لیسانس و دکتری	۲/۱	۵۱/۶	۳۷/۹	۸/۴
	کمتر از یک میلیون	۷/۶	۶۳/۰	۳۷/۷	۱/۸
	۱ تا ۲ میلیون	۵/۳	۵۹/۹	۳۱/۷	۳/۱
قومیت	۲ تا ۳ میلیون	۳/۶	۵۱/۲	۴۰/۹	۴/۳
	۳ تا ۴ میلیون	۳/۱	۴۷/۰	۴۴/۱	۵/۷
	بیشتر از ۴ میلیون	۳/۱	۴۶/۲	۴۳/۳	۷/۳
	فارس	۵/۸	۵۳/۶	۳۶/۵	۴/۰
مذهب	ترک	۴/۰	۵۶/۵	۳۵/۷	۳/۹
	لر	۵/۵	۶۷/۸	۲۵/۲	۱/۵
	کرد	۴/۰	۵۹/۰	۳۴/۱	۲/۸
	عرب	۱۲/۱	۶۶/۷	۱۹/۸	۱/۴
مذهب	بلوچ	۱۰/۱	۷۶/۷	۱۱/۶	۱/۶
	شیعه	۵/۶	۵۶/۶	۳۴/۳	۳/۵
اهل سنت	۴/۷	۶۵/۴	۲۷/۱	۲/۸	

جدول ۵. مدت زمان تمایل به فرزندآوری بعد از ازدواج در مراکز استان‌های کشور

مرکز استان	همان سال بعد از ازدواج	۱-۲ سال بعد از ازدواج	۳-۵ سال بعد از ازدواج	بیشتر از ۶ سال
تبریز	۵/۸	۶۰/۸	۳۹/۴	۴/۰
ارومیه	۱/۵	۷۲/۸	۳۳/۶	۲/۱
اردبیل	۵/۴	۶۲/۲	۳۰/۰	۲/۴
اصفهان	۶/۳	۵۳/۴	۳۵/۴	۴/۹
ایلام	۱۲/۳	۶۳/۸	۲۰/۸	۳/۱
بوشهر	۷/۷	۶۶/۲	۳۳/۱	۳/۱
تهران	-/۷	۴۵/۳	۴۳/۹	۱۰/۱
شهرکرد	۴/۷	۵۷/۰	۳۶/۰	۲/۳
مشهد	۵/۴	۴۸/۳	۴۱/۱	۵/۲
اهواز	۱۰/۷	۶۷/۴	۲۰/۴	۱/۵
زنجان	۴/۷	۵۴/۷	۳۶/۶	۴/۱
سمنان	۶/۴	۶۳/۸	۳۹/۸	-/۰
زاهدان	۱۱/۲	۷۳/۳	۱۵/۵	-/۰
شیراز	۴/۷	۵۴/۴	۳۶/۳	۴/۷
قم	۳/۱	۵۹/۳	۳۵/۹	۱/۷
سندج	۲/۴	۳۹/۰	۵۲/۸	۵/۷
کرمانشاه	۲/۵	۵۲/۲	۴۲/۲	۳/۱
کرمان	۱۲/۴	۶۲/۸	۳۳/۶	۱/۲
یاسوج	۵/۳	۶۰/۵	۳۲/۵	۱/۸
رشت	۳/۳	۵۲/۲	۴۱/۲	۳/۳

۰۰۰۰	۱۰۵۶	۲۸۲۴۰
------	------	-------

۵. بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد که فاصله زمانی ایدئال ازدواج تا تولد اولین فرزند در میان جوانان ایرانی، عمدتاً در بازه ۱ تا ۲ سال پس از ازدواج قرار دارد و بیش از ۵۷ درصد پاسخگویان این فاصله را ترجیح می‌دهند. این مقدار در مقایسه با میانگین واقعی ۲٫۷ سال گزارش شده به وسیله عباسی شوازی و رازقی نصرآباد (۱۳۸۹) و ۳۸ ماه گزارش شده به وسیله باقری و سعادت (۱۳۹۸) در تهران، کمتر است و حاکی از وجود شکاف قابل توجهی میان «تمایل ایدئال» و «رفتار واقعی» است. چنین شکافی می‌تواند ناشی از موانع ساختاری (اقتصادی، مسکن، اشتغال) و نگرشی (فردگرایی، اولویت‌های شغلی) باشد که در چارچوب نظریه هزینه فرصت بکر (۱۹۸۱) و انتقال دوم جمعیتی وندکا (۱۹۹۷) قابل تبیین است.

از منظر نظریه سرمایه انسانی، نتایج تأیید کرد که تحصیلات بالاتر و درآمد خانوادگی بیشتر با تمایل به تأخیر در فرزندآوری همبسته‌اند. این الگو با مطالعات خارجی (هیرشمن، ۱۹۸۵؛ ادواردز، ۲۰۰۲؛ لبرهر، ۲۰۱۶) و مطالعات داخلی (سعادت و همکاران، ۱۳۹۴؛ علی‌دوستی و همکاران، ۱۴۰۱) همخوانی دارد و نشان می‌دهد زنان و مردان تحصیل کرده، فرزندآوری را به‌عنوان فعالیتی پرهزینه در نظر می‌گیرند که می‌تواند بازدهی سرمایه‌گذاری آموزشی‌شان را کاهش دهد. به ویژه زنان، که در تحلیل چندمتغیره، تمایل بیشتری به تأخیر ۳ تا ۵ ساله نشان دادند، احتمالاً به دلیل نقش دوگانه «کار و خانواده» و نگرانی از قطع مسیر شغلی، چنین ترجیحی دارند.

از منظر رویکرد مسیر زندگی (هاسند و کال، ۲۰۰۷)، سن ازدواج به‌عنوان یک آستانه کلیدی عمل می‌کند. یافته‌ها نشان داد افراد مسن‌تر تمایل به فرزندآوری زود هنگام دارند که می‌تواند واکنش جبرانی به محدودیت‌های بیولوژیکی باشد. در مقابل، جوانان زیر ۳۰ سال به تأخیر طولانی‌تر (۶ سال و بیشتر) گرایش دارند که با اولویت‌های تحصیلی و شغلی و رقابت شدید در بازار کار همخوان است. این الگو تأیید می‌کند که تأخیر در یک مرحله از مسیر زندگی (ازدواج) به‌طور زنجیره‌ای بر مرحله بعدی (تولد اول) اثر می‌گذارد.

تفاوت‌های قومیتی و مذهبی نیز قابل توجه بود. قومیت‌های عرب، بلوچ و ترکمن و اهل سنت تمایل بیشتری به فاصله کوتاه (کمتر از ۲ سال) نشان دادند که با هنجارهای سنتی‌تر، ارزش بالاتر فرزند و ساختار خانواده گسترده همخوانی دارد (نوماگاشی، ۲۰۰۳؛ گیلسپی، ۲۰۰۱)؛ در مقابل، فارس‌ها، ترک‌ها و کردها به تأخیر بیشتر تمایل داشتند که می‌تواند نتیجه شهرنشینی بالاتر، تحصیلات بیشتر و تضعیف هنجارهای سنتی باشد. این تفاوت‌ها نشان‌دهنده ناهمگونی فرهنگی ایران و لزوم سیاست‌گذاری منطقه‌ای است.

تفاوت‌های استانی نیز معنادار بودند. استان تهران به‌عنوان قطب اقتصادی-فرهنگی بیشترین تمایل به تأخیر طولانی فرزندآوری (۶ سال و بیشتر) را دارد و استان‌های مرزی و کمتر توسعه‌یافته (سیستان و بلوچستان، هرمزگان، ایلام) گرایش به فرزندآوری زودهنگام دارند. این الگو با یافته‌های ترابی و باشیری (۲۰۱۰) دربارهٔ مقاومت برخی اقوام در برابر تغییر زمان‌بندی وقایع زندگی همخوانی دارد و نشان می‌دهد توسعهٔ اقتصادی-اجتماعی و شهرنشینی، از جمله عوامل اصلی تأخیر در فرزندآوری هستند.

در یک جمع‌بندی کلی، این پژوهش نشان داد که جوانان ایرانی همچنان فاصلهٔ ایدئال ۱ تا ۲ سال پس از ازدواج را برای تولد اولین فرزند ترجیح می‌دهند، اما عوامل اقتصادی (درآمد، مسکن)، آموزشی (تحصیلات خود و والدین)، فرهنگی (قومیت، مذهب) و جغرافیایی (استان و شهر/روستا) به‌طور معناداری این فاصله را به سمت تأخیر سوق می‌دهند. تحلیل چندمتغیره مشخص کرد که در سن بالاتر، تحصیلات پایین‌تر، قومیت‌های عرب/بلوچ/ترکمن و سنی‌مذهب تمایل به فاصلهٔ کوتاه‌تر؛ و در مقابل، جنسیت زن، درآمد بالاتر، قومیت فارس/ترک/کرد و شیعه‌مذهب تمایل به فاصلهٔ طولانی‌تر وجود دارد.

یافته‌ها حاکی از آن است که ایران در مرحله‌ای از انتقال جمعیتی قرار دارد که ارزش‌های سنتی باروری همچنان در سطح ایدئال باقی مانده‌اند اما محدودیت‌های ساختاری و تغییر نگرش‌ها (به‌ویژه در میان زنان تحصیل‌کردهٔ شهری) رفتار واقعی را به سمت تأخیر و تک‌فرزندی هدایت می‌کنند. این شکاف ایدئال-رفتار، مهم‌ترین چالش پیش روی سیاست‌های جمعیتی است. برای بالفعل کردن تمایل غالب به فرزندآوری زودهنگام و دوفرزندی، سیاست‌گذاری باید از رویکرد صرفاً تشویقی به سمت حذف موانع ساختاری حرکت کند. از جمله ارائهٔ بسته‌های حمایتی مالی و مسکن در دو سال اول ازدواج، تضمین امنیت شغلی مادران شاغل، گسترش خدمات مهدکودک و مرخصی‌های انعطاف‌پذیر و اجرای برنامه‌های فرهنگی منطقه‌محور برای تقویت هنجارهای مثبت فرزندآوری در شهرهای بزرگ. با کاهش هزینهٔ فرصت فرزندآوری و افزایش اطمینان اقتصادی-اجتماعی زوج‌های جوان می‌توان امیدوار بود که فاصلهٔ ایدئال ۱ تا ۲ ساله به رفتار غالب تبدیل شود و نرخ باروری ایران از سطح بسیار پایین فعلی فاصله گیرد.

۶. تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر تعداد فرزند ایدئال در جوانان ایران بین سال‌های ۹۶ تا ۹۷» با کد ۴۰۳۱۶۸۴، با حمایت بنیاد ملی علم ایران (Iran National Science Foundation: INSF) انجام شده است. از حمایت این مجموعه سپاسگزاریم.

منابع

- آزموده، ا.، براتی فر، س.، بهنام، ه.، و آزادمهر، مریم. (۱۳۹۴). ارتباط ترجیح جنسی، فاصله موالید و ترکیب فرزندان بر رفتار باروری زنان. *مجله دانشکده علوم پزشکی تربت حیدریه*، ۳ (۳)، ۸-۱۵.
- باقری، آ.، و سعادت، م. (۱۳۹۸). عوامل مؤثر بر فاصله بین موالید اول و دوم زنان ۱۵-۴۹ ساله شهر تهران. *مجله تخصصی اپیدمیولوژی شهر تهران*، ۱۵ (۱)، ۶۸-۷۶.
- ترابی، ف.، قربانی، ف.، و کوچانی، مسعود. (۱۳۹۶). مقایسه نگرش زنان و مردان نسبت به زمان فرزندآوری. *مجله دانشکده علوم پزشکی مازندران*، ۲۷ (۱۵۴)، ۱۷۹-۱۸۳.
- حسینی، ح.، پاکسرشت، س.، رضایی، م.، و مهرگان فر، مریم. (۱۳۹۳). تحلیل کیفی کنش فرزندآوری زوج‌های عرب شهر اهواز. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۹ (۱۸)، ۱۴۱-۱۶۹.
- رازقی نصرآباد، ح. (۱۳۹۵). چگونگی تأثیرگذاری تحصیلات بر تأخیر در فرزندآوری؛ مطالعه کیفی در بین دانشجویان دانشگاه‌های تهران. *راهبرد اجتماعی فرهنگی*، ۱۹ (۱)، ۱۶۷-۲۰۰.
- رازقی نصرآباد، ح.، و حسینی، ز. (۱۳۹۸). مطالعه تجربه ایفای همزمان نقش شغلی خانوادگی در مادران شاغل دارای فرزند خردسال. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۳۰ (۳)، ۱۰۹-۱۳۴.
- رحیمی فروشانی، ع.، کاظمی، م.، قنبرنژاد، ا.، اشراقیان، م.، و مجلسی، ف. (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر فاصله ازدواج تا تولد اول با استفاده از مدل رگرسیونی کاکس. *حیات*، ۲۲ (۳)، ۲۵۵-۲۶۴.
- سعادت، م.، باقری، آ.، و رازقی نصرآباد، ح. (۱۳۹۴). زمان وقوع تولد اولین فرزند و تعیین‌کننده‌های آن در استان سمنان با استفاده از مدل پارامتری بقا. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱۰ (۱۹)، ۶۳-۸۷.
- طاووسی، م.، مطلق، ا.، اسلامی، م.، حائری مهریزی، م.، هاشمی، ع.، و منتظری، ع. (۱۳۹۴). فرزندآوری و عوامل مرتبط با آن از نگاه مردم تهران: پیش‌آزمون یک مطالعه ملی. *نشریه پایش*، ۱۴ (۵)، ۶۹۷-۷۰۲.

- عباسی شوازی، م.، رازقی نصرآباد، ح.، و حسینی چاوشی، م. (۱۳۹۹). امنیت اقتصادی - اجتماعی و قصد باروری در شهر تهران. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱۵ (۲۹)، ۲۱۱-۲۳۸.
- عباسی شوازی، م.، و رازقی نصرآباد، ح. (۱۳۸۹). الگوها و عوامل مؤثر بر فاصله ازدواج تا اولین تولد در ایران. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۹ (۹)، ۷۵-۱۰۷.
- عطایی سعیدی، ح. (۱۳۸۷). بررسی برخی عوامل مؤثر بر گرایش به برنامه‌ریزی تنظیم خانواده در بین متأهلین شهر سردشت. *مجله جمعیت*، ۶۵ (۶)، ۷۹.
- علی‌دوستی، ح.، ادهمی، ع.، و کاظمی‌پور، ش. (۱۴۰۱). واکاوی شرایط زمینه‌ساز فاصله ازدواج تا تولد فرزند از دید زوجین در آستانه ازدواج شهر کرمانشاه. *فصلنامه علمی جمعیت*، ۲۸ (۱۱۷-۱۱۸)، ۲۱۹-۲۴۰.
- کشاورز، ح. حقیقتیان، م.، و توسلی دینانی، خ. (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر فاصله بین ازدواج و فرزندآوری مطالعه موردی زنان متأهل ۱۹-۲۰ ساله شهر اصفهان. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۴ (۲)، ۱۱۱-۱۲۵.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۹). شیب نزولی میزان باروری کل ایران از ۹۶ تا ۹۸. بازیابی شده از <https://www.amar.org.ir/news/ID/13003>

References

- Becker, G. S. (1981). *A treatise on the family*. Harvard University Press.
- Beets, G. (1996). Does the increasing age at first birth lead to increases in involuntary childlessness? In M. C. Devenuti (Ed.), *Evolution or revolution in European population, contributed papers sessions I-IV* (pp. 15-30). Franco Angeli.
- Billari, F. C., Liefbroer, A. C., & Philipov, D. (2006). The postponement of childbearing in Europe: Driving forces and implications. *Vienna Yearbook of Population Research*, 1-17.
- Davis, K., & Blake, J. (1956). Social structure and fertility: An analytical framework. *Economic Development and Cultural Change*, 4(4), 211-235.

- Dykstra, P. A., & Van Wissen, L. J. G. (1999). Introduction: The life course approach as an interdisciplinary framework for population studies. In L. J. G. van Wissen & P. A. Dykstra (Eds.), *Population issues: An interdisciplinary focus* (pp. 1–22). Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Edwards, M. E. (2002). Education and occupations: Reexamining the conventional wisdom about later first births among American mothers. *Sociological Forum*, 17(3), 423–443.
- Gillespie, R. (2001). Contextualizing voluntary childlessness within a postmodern model of reproduction: Implications for health and social needs. *Critical Social Policy*, 21(2), 139–159.
- Goldstein, J. R. (2006). How late can first births be postponed? Some illustrative population-level calculations. *Vienna Yearbook of Population Research*, 153–165.
- Hagestad, G. O., & Call, V. R. A. (2007). Pathways to childlessness: A life course perspective. *Journal of Family Issues*, 28(10), 1338–1361.
- Henz, U. (2008). Childlessness and childbearing: The role of social networks and values in East and West Germany. *Demographic Research*, 19(59), 1785–1804.
- Hirschman, C. (1985). Premarital socioeconomic roles and the timing of family formation: A comparative study of five Asian societies. *Demography*, 22(1), 35–59.
- Hoem, J. M., Neyer, G., & Andersson, G. (2006). Education and childlessness: The relationship between educational field, educational level, and childlessness among Swedish women born in 1955–59. *Demographic Research*, 14(15), 331–380.
- Leber Herr, J. (2016). Measuring the effect of the timing of first birth on wages. *Journal of Population Economics*, 29(1), 39–72.
- Lesthaeghe, R., & Moors, G. (2000). Recent trends in fertility and household formation in the industrialized world. *Review of Population and Social Policy*, 9, 121–170.

- McDonald, P., Hosseini-Chavoshi, M., & Abbasi-Shavazi, M. J. (2015). Assessment of Iranian fertility trends using parity progression ratios. *Demographic Research*, 32(58), 1581–1602.
- Mensch, B. S., Ibrahim, B. L., Lee, S. M., & El-Gibaly, O. (2003). Gender-role attitudes among Egyptian adolescents. *Studies in Family Planning*, 34(1), 8–18.
- Morgan, S. P. (1991). Late nineteenth and early twentieth-century childlessness. *American Journal of Sociology*, 97(3), 779–807.
- Nomaguchi, K. M. (2003). *Determinants of having a first and second child among Japanese married women in recent cohorts* [Doctoral dissertation, University of Maryland].
- Rindfuss, R. R., & Morgan, S. P. (1983). Marriage, sex, and the first birth interval: The quiet revolution in Asia. *Population and Development Review*, 9(2), 259–278.
- Rindfuss, R. R., Morgan, S. P., & Swicegood, G. (1988). *First births in America: Changes in the timing of parenthood*. University of California Press.
- Stanow, G., & Bracher, M. (2001). Deferment of the first birth and fluctuating fertility in Sweden. *European Journal of Population*, 17(4), 343–363.
- Stier, H. (2007). *Timing of childbirth and employment consequences: The Israeli case. Paper presented at the meeting of the International Sociological Association Research Committee on Social Stratification (ISA-RC28)*, Brno, Czech Republic.
- Torabi, F., & Baschieri, A. (2010). Ethnic differences in transition to first marriage in Iran: The role of marriage market, women's socio-economic status, and process of development. *Demographic Research*, 22, 63–88.
- Trussell, J., & Menken, J. (1978). Early childbearing and subsequent fertility. *Family Planning Perspectives*, 10(4), 209–218.
- Uunk, W., Kalmijn, M., & Muffels, R. (2005). The impact of young children on women's labour supply: A reassessment of institutional effects in Europe. *Acta Sociologica*, 48(1), 41–62.

- Van de Kaa, D. J. (1997). Options and sequences: Europe's demographic patterns. *Journal of the Australian Population Association*, 14(1), 1–29.